

Všeobecná rovnováha

MIKROEKONOMIE 2

Model parciální a všeobecné rovnováhy

~~V předchozích přednáškách~~ – analýza parciální rovnováhy – rovnováhy na oddělených trzích (metodologický přístup – Alfred Marshall)

- Nyní – všeobecná rovnováha (autor teorie M. E. L. Walras) – analýza chování a vzájemných vazeb všech trhů
- Model jednoduché ekonomiky
(MODEL 2x2x2x2)

Předpoklady modelu všeobecné rovnováhy

~~Cílem spotřebitelů je maximalizace užitku, cílem výrobců je maximalizace zisku.~~

- Všechny trhy jsou dokonale konkurenční.
- Ekonomika je barter-ekonomikou, kde jedno zboží je snadno směněno za jiné.
- Jedná se o uzavřenou ekonomiku (bez zahraničního obchodu).

Předpoklady modelu všeobecné rovnováhy

- Existují pouze **dvě firmy**, které vyrábějí spotřební statky (O a P)
- Existují pouze **dva druhy spotřebních statků** — X a Y a spotřebitelé za ně utrácejí celý svůj příjem.
- Existují pouze **dva výrobní faktory** — L a K (práce a kapitál). Tyto výrobní faktory vlastní spotřebitelé a jejich prodejem získávají příjem.
- Existují jen **dva lidé**, tvořící společnost — A a E (např. Adam a Eva).

Efektivnost

- Situace všeobecné rovnováhy předpokládá rovnovážný stav celého ekonomického systému, musí být tedy dosaženo:
  - rovnováhy ve spotřebě, resp. směně
  - rovnováhy ve výrobě
  - a souladu mezi tím co se vyrobí a požadavky spotřeby současně.
- Ekonomická teorie v souvislosti s tím formuluje požadavek dosažení celkové efektivnosti prostřednictvím PARETO EFEKTIVNÍ ALOKACE

nelze přerozdělit statky/výrobní faktory bez toho, aniž by zvýšení užitečnosti/produkce nevedlo ke snížení užitečnosti nebo produkce druhého spotřebitele/firmy

Efektivnost

efektivnost ve směně — musí být nemožné přerozdělit zásobu vyrobeného zboží tak, aby bylo možné prospět jednomu spotřebiteli a současně nepoškodit druhého

efektivnost ve výrobě — v ekonomice musí být využity všechny výrobní faktory v efektivní kombinaci

výrobně spotřební efektivnost (efektivnost výrobního mixu) — musí být nemožné změnit vyráběnou kombinaci výrobků a služeb tak, že by se prospělo jednomu spotřebiteli, aniž by se současně poškodil kdokoli jiný

Efektivnost směny

- Rozdělením maximálního množství vyrobených statků je efektivní, jestliže jeho přerozdělením nemůže být ani jednomu spotřebiteli polepšeno, aniž by současně nebyl poškozen někdo jiný.
- Nezbytnou podmínkou je: MRS mezi všemi dvojicemi statků musí být pro všechny spotřebitele stejná.

$$MRS_A = MRS_E$$

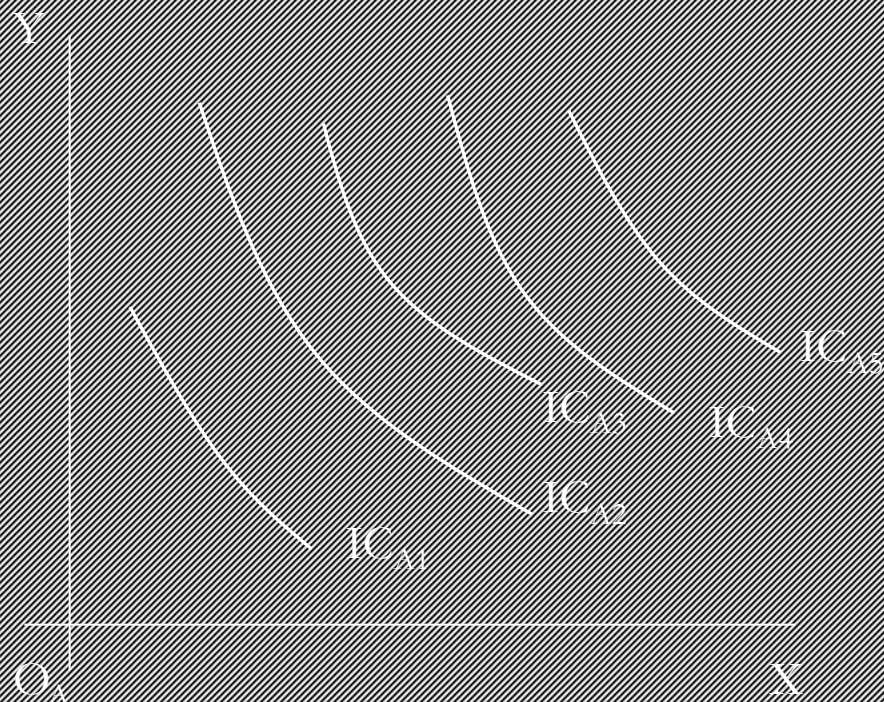
Efektivnost směny - indifferenční mapy

- Pro odvození efektivnosti ve směně musíme brát v úvahu preference spotřebitelů. Znázorníme je pomocí **indifferenčních map** dvou spotřebitelů (A,E) pro dva druhy zboží (X,Y).

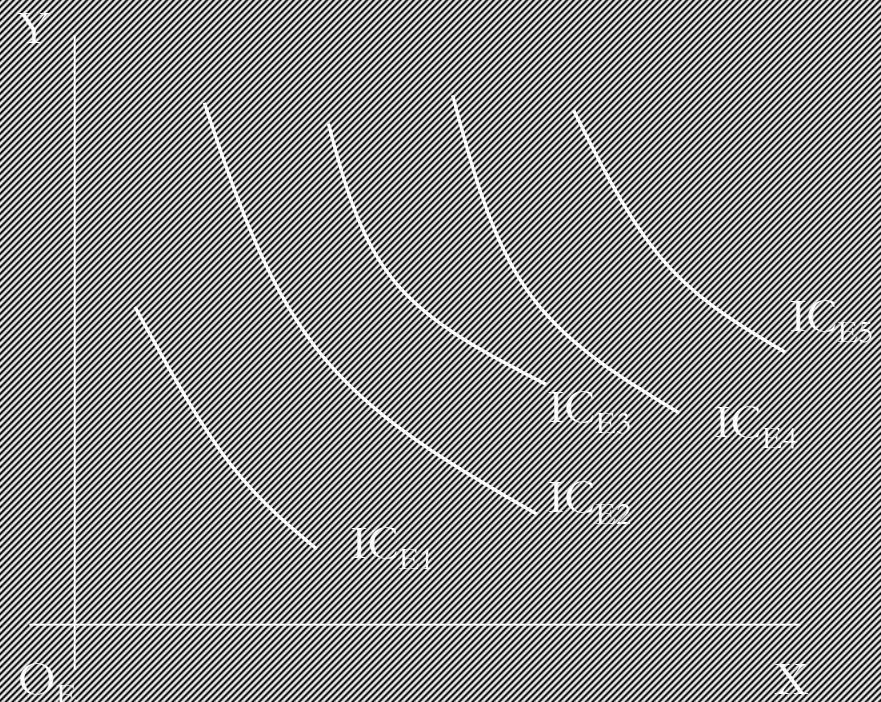

Efektivnost směny - indifferenční mapy

Spotřebitel A

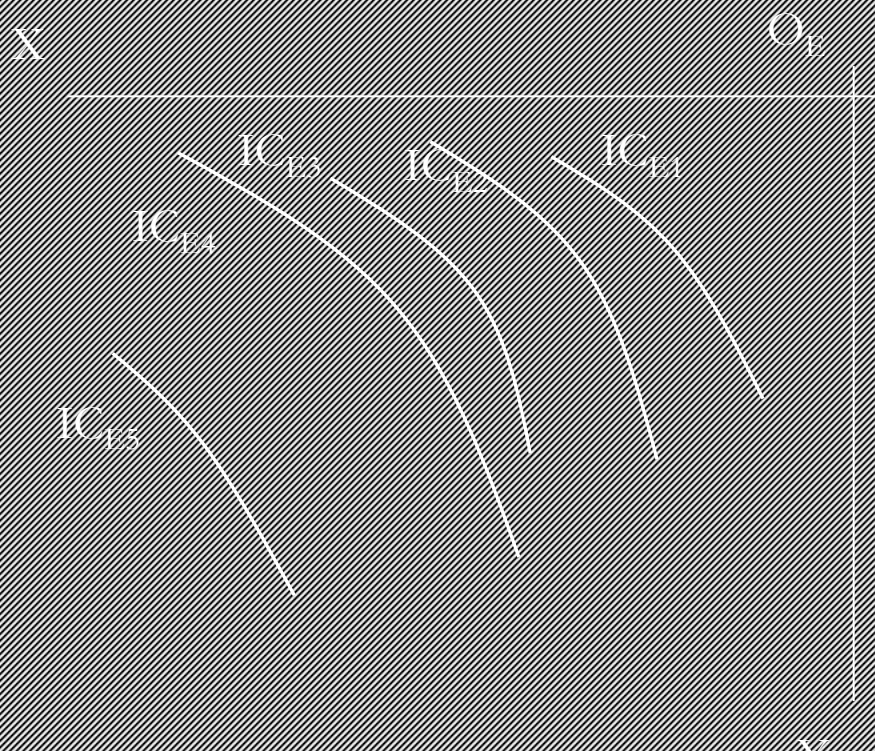
Spotřebitel E

Krabicové schéma směny (Edgeworthův box diagram)

Na předchozích grafech je vidět, že preference obou spotřebitelů nejsou stejné – indifferenční mapy mají rozdílný tvar.

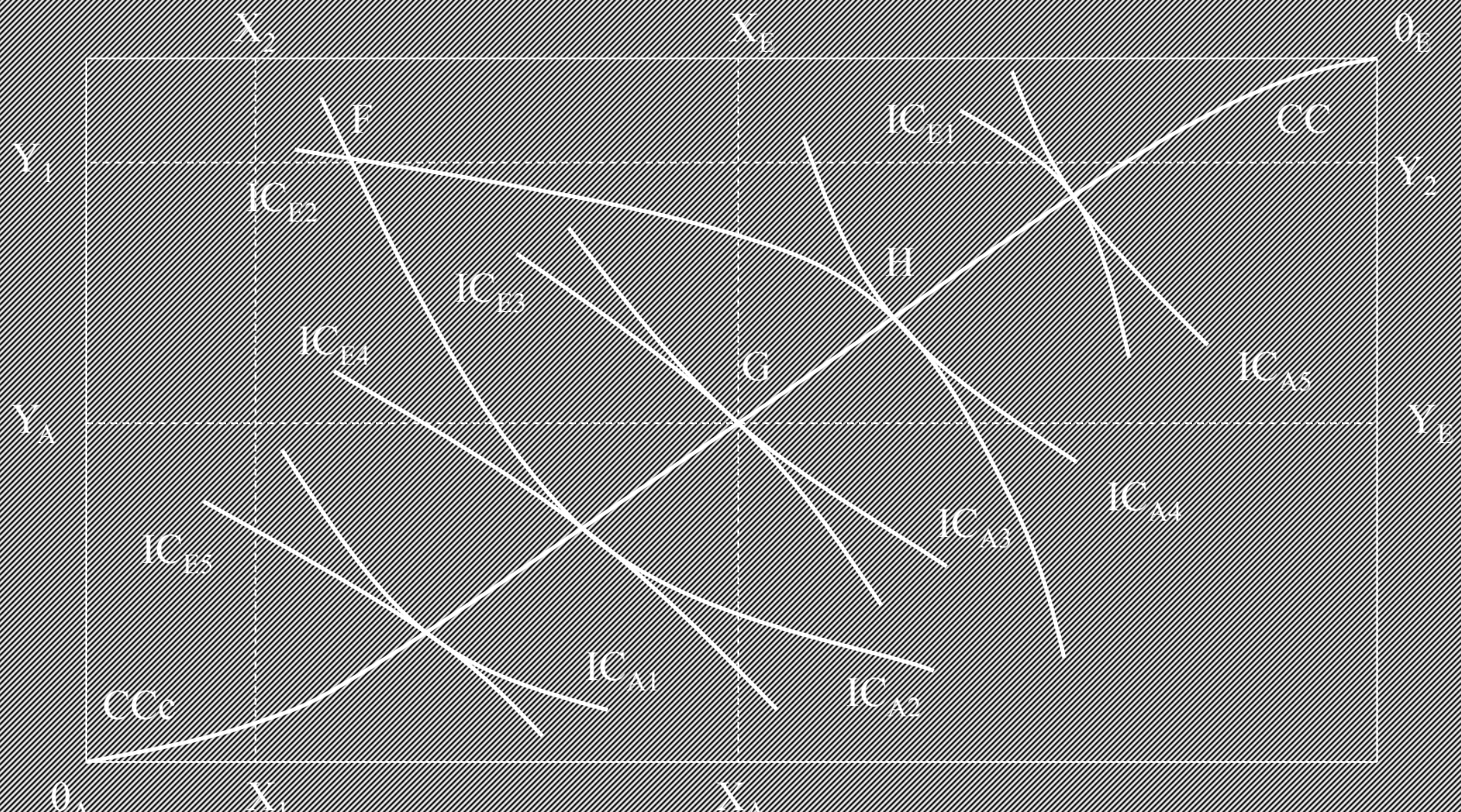
- Nyní otočíme graf znázorňující indifferenční mapu spotřebitele E o 180°

Krabicové schéma směny (Edgeworthův box diagram)

- Spojením indiferenční mapy spotřebitele A s otočenou mapou spotřebitele E vznikne krabicové schéma směny - EDGEWORTHŮV BOX DIAGRAM SMĚNY.
- Znázorňuje všechny možné způsoby rozdělení určitého množství dvou vyrobených statků mezi dva spotřebitele.

Graf - Krabicové schéma směny (Edgeworthův box diagram)

Krabicové schéma směny (Edgeworthův box diagram)

- Každý bod schématu představuje rozdělení celkové nabídky obou statků mezi oba spotřebitele a současně úroveň užitku, který poskytuje oběma spotřebitelům odpovídající kombinace obou statků (znázorněno odpovídajícími indiferenčními křivkami).
- Křivka CC (Contract Curve) – smluvní křivka spotřebitelů je množinou bodů (Paretova množina spotřebitelů), které představují efektivní alokaci dvou statků mezi dva spotřebitele.

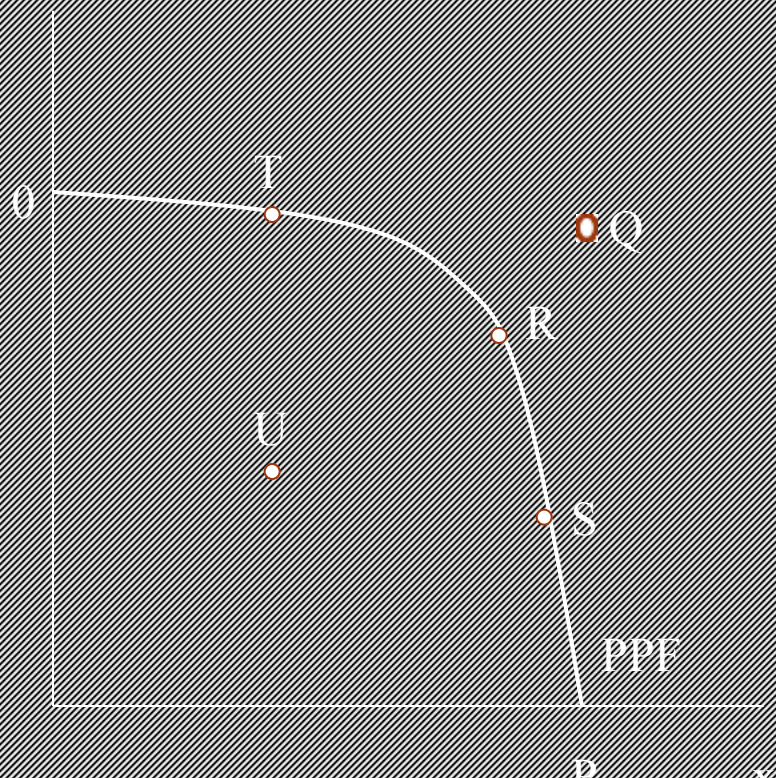
Efektivnost ve výrobě

- Fixní množství zdrojů bude v ekonomice efektivně rozmístěno tehdy, jestliže nebude možné vyrobit více jednoho statku, aniž by bylo nutné omezit výrobu jiného statku.
- Výroba se nachází na hranici výrobních možností, jestliže jsou zdroje rozmístěny tak, že není možné jejich přerozdělením vyrobit více statku X, aniž se omezi vyráběné množství statku Y.

Hranice výrobních možností - PPF (Possibility Production Frontier)

- Je dána různými kombinacemi výstupu, které je možno vyrobit, při daném množství vstupů a technologii výroby.
- Křivka hranice výrobních možností znázorňuje alternativní kombinace dvou výrobků, které mohou být efektivně vyrobeny s určitým fixním rozsahem zdrojů.

Graf - Hranice výrobních možností

- bod **P** – všechny zdroje byly použity na výrobu statku X
- bod **O** – opak bodu P
- bod **S** – vyrábí se více statku X
- bod **T** – opak bodu S
- vně křivky:
  - bod **Q** – lze dosáhnout pouze při větším množství zdrojů (leží za hranicí výrobních možností)
  - bod **U** – lze vyrábět toto množství, ale výroba je neefektivní

Mezní míra transformace produktu (MRPT MarginalRateofProductTransformation)

- vyjadřuje míru, v níž výroba jednoho statku může být převedena ve výrobu druhého statku.
- Se zvyšováním výroby jednoho statku se totiž musíme vzdát rostoucího množství druhého statku - proto je křivka HRANICE VÝROBNÍCH MOŽNOSTÍ konkávní.

$$\text{MRPT} = - \Delta Y / \Delta X = \text{MP}_Y / \text{MP}_X$$

Alternativní náklady

- Za předpokladu fixních vstupů je pro výrobu většího množství jednoho zboží nutné omezit výrobu zboží jiného.
- **Zákon rostoucích alternativních nákladů** – s rostoucí výrobou určitého statku, rostou alternativní náklady dodatečně vyrobených jednotek tohoto statku. Tato skutečnost je nejčastěji vysvětlována existencí specializovaných vstupů.

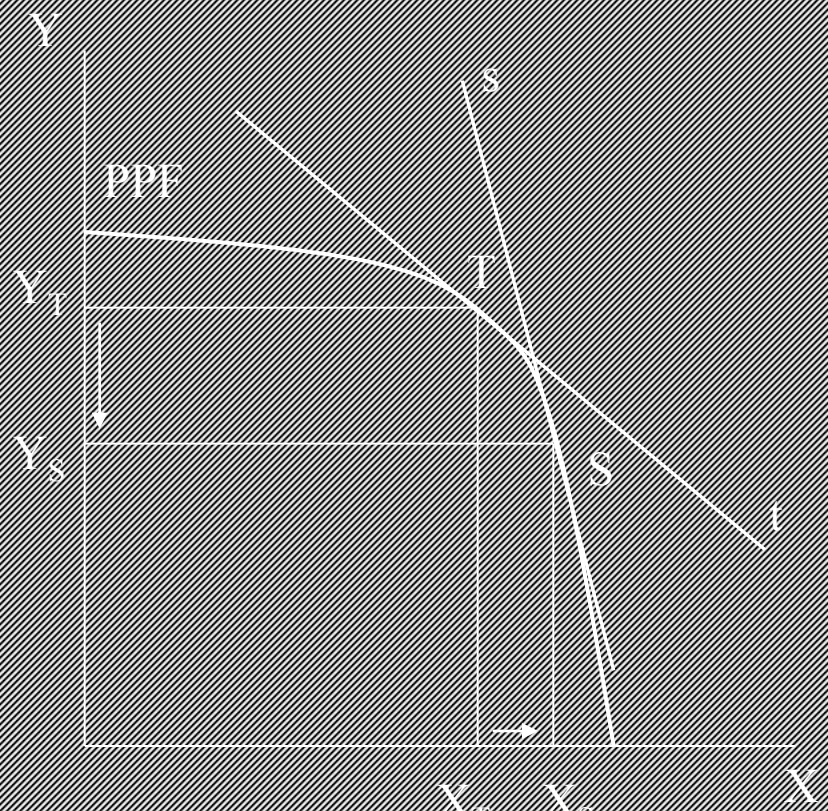
GRAF - Sklon křivky MRPT

- V bodě S – každé snížení

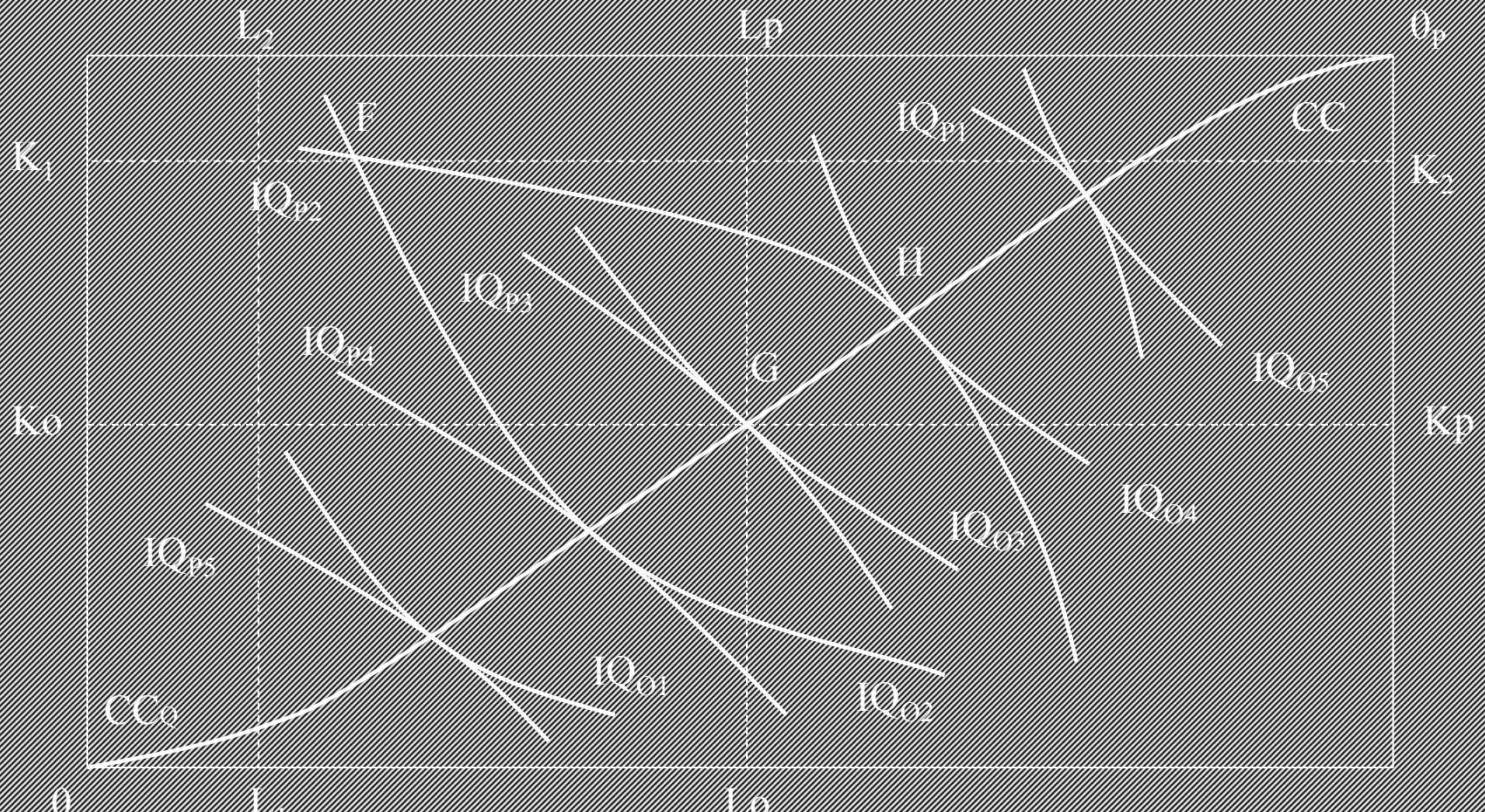
výroby X o 1 jednotku
vyvolá zvýšení výroby Y
o více než 1 jednotku.

- V bodě T opak.

- Konkávní tvar křivky PPF je grafickým vyjádřením rostoucích alternativních nákladů. V případě konstantních alternativních nákladů by to byla přímka.

Graf - Krabicové schéma výroby (Edgeworthův box diagram)

Krabicové schéma výroby (Edgeworthův box diagram)

- Každý bod schématu představuje rozdělení celkové nabídky obou VF mezi obě firmy a současně úroveň produkce, který poskytuje oběma firmám odpovídající kombinace obou faktorů (znázorněno odpovídajícími izokvantami).
- Křivka CC (Contract Curve) – smluvní křivka výrobců je množinou bodů (Paretova množina výrobců), které představují efektivní alokaci dvou výrobních faktorů mezi dvě firmy.

Výrobně spotřební efektivnost

~~Cílem ekonomického systému je uspokojit lidské potřeby – efektivnost ve výrobě nemusí být vůbec žádoucí, jestliže je vyrobena špatná kombinace zboží z hlediska požadavků spotřebitelů. Pro dosažení celkové efektivnosti musí být současně splněny podmínky pro dosažení efektivnosti ve výrobě i pro efektivnost ve směně.~~

- Splnění obou podmínek ale stále není postačující podmínkou celkové efektivnosti – je nutné sladit preference spotřebitelů s výrobními možnostmi. Podmínkou výroby správné kombinace zboží je, že

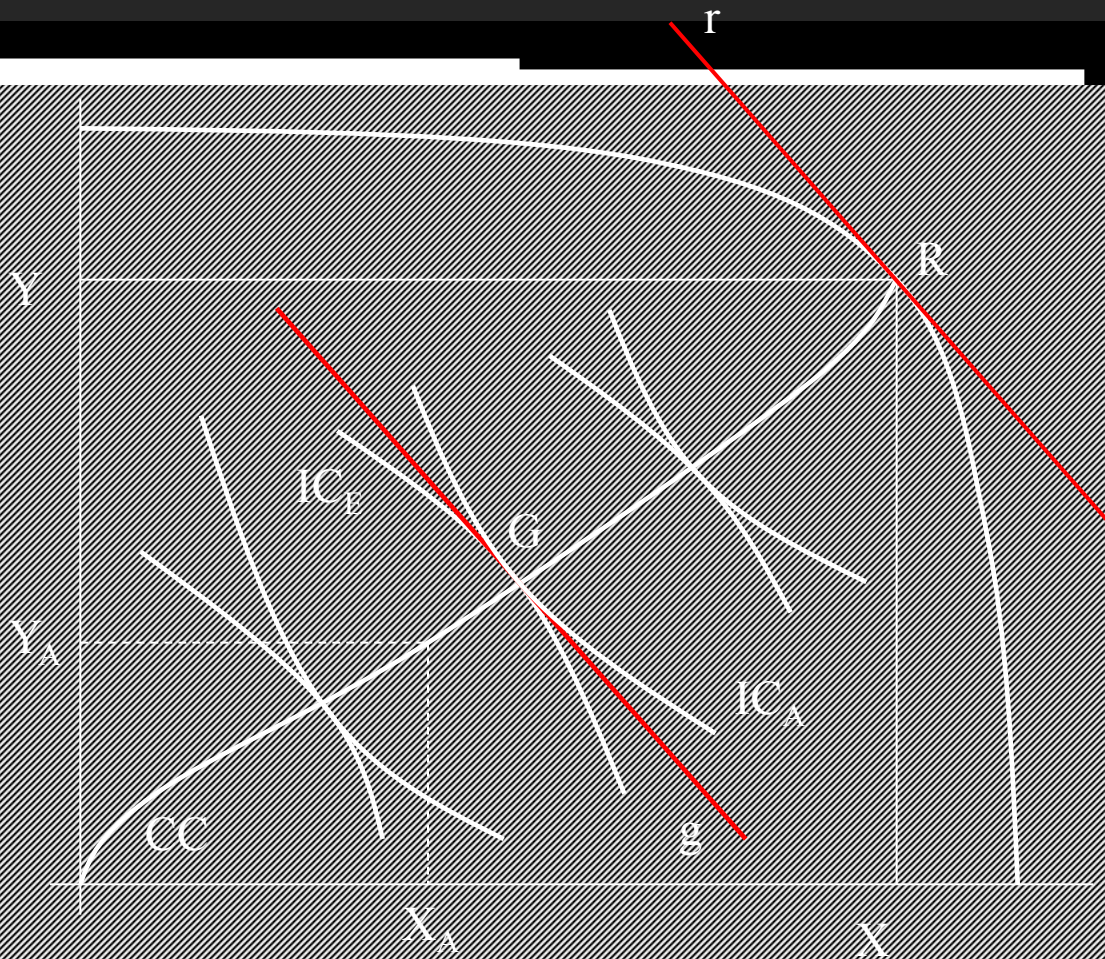
$$\mathbf{MRS = MRPT}$$

MRS dvou statků se shoduje s MRPT těchto statků

(stejná pro všechny spotřebitele)

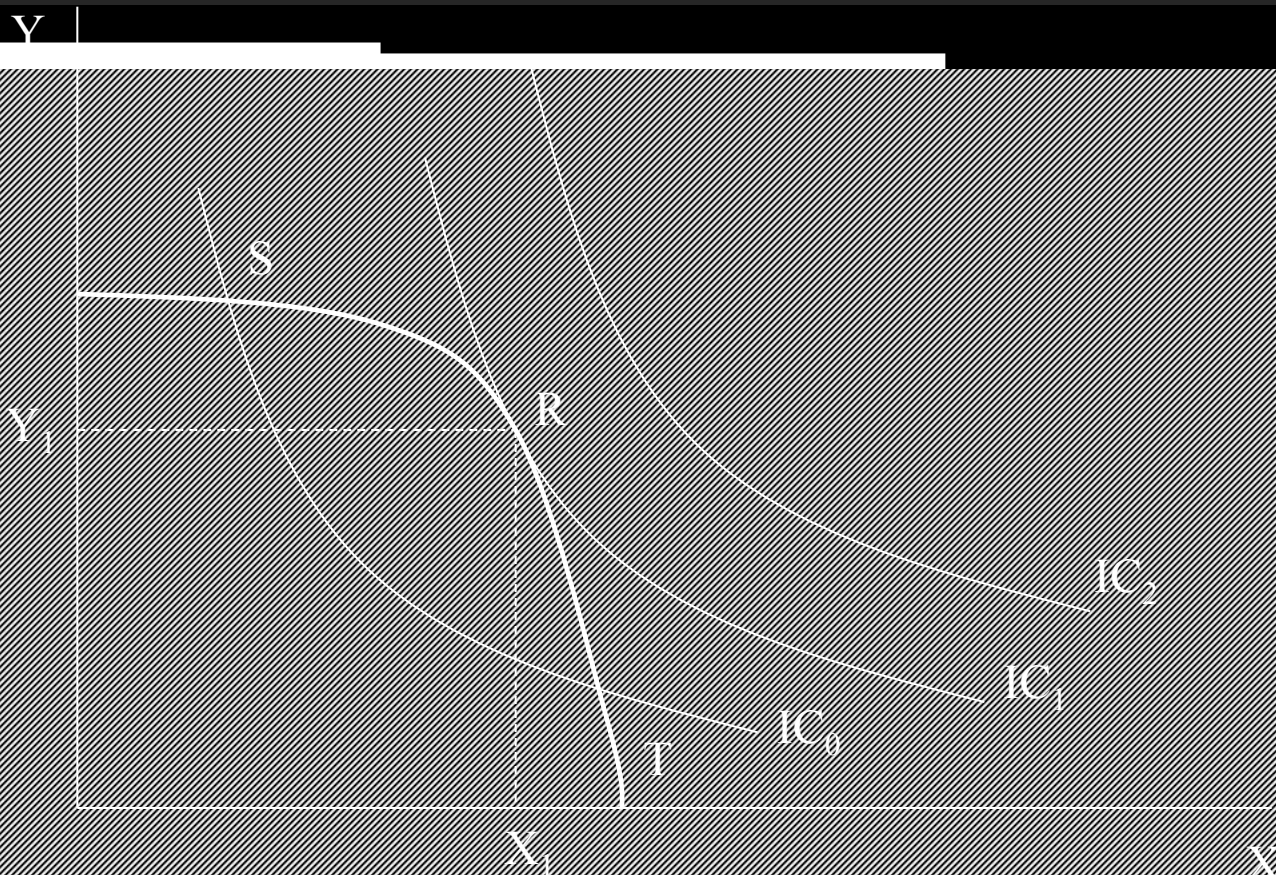
(stejná pro všechny firmy)

Graf - Výrobně spotřební efektivnost

- R – v ekonomice bude vyrobeno X jednotek X, a Y jednotek Y, to je současně celkové množství X a Y, které bude rozděleno mezi oba spotřebitele
- G – tečny g a r jsou rovnoběžné – sklon IC = sklonu PPF
- Mezní míra transformace = Mezní míra substituce

Všeobecná rovnováha

Všeobecná rovnováha

- Křivka IC_0 je nedosažitelná.
- Naopak jakákoli kombinace outputu v části indifferenční křivky IC_0 mezi body S a T je dostupná, zdroje ekonomiky však umožňují poskytnout spotřebiteli větší užitek.
- Nejvyšší indifferenční křivka, kterou může spotřebitel dosáhnout je IC_1 , kdy ekonomika produkuje i spotřebovává v rozsahu předstávaném bodem R . V tomto bodě se křivka IC_1 dotýká křivky hranice výrobních možností.

Dosahování všeobecné rovnováhy

- Složitou ekonomiku (za předpokladu dokonalé konkurence) vede do bodu všeobecné rovnováhy cenový systém.
- Stejně jako rovnováhy na dílčích trzích, také všeobecné rovnováhy je dosahováno prostřednictvím cenového systému, a to přesto, že se firmy pouze snaží maximalizovat své zisky a spotřebitelé maximalizují svůj užitek vzhledem ke svému příjmu.

Cenový systém a efektivnost ve směně

- Spotřebitel volí variantu, která odpovídá bodu v němž linie příjmu teče jeho nejvyšší možnou indifferenční křivku; sklon linie rozpočtu a indifferenční křivky se v tomto bodě shodují.
- Sklon linie příjmu odráží relativní cenu obou produktů a sklon indifferenční křivky udává mezni míru substituce.
- Platí :

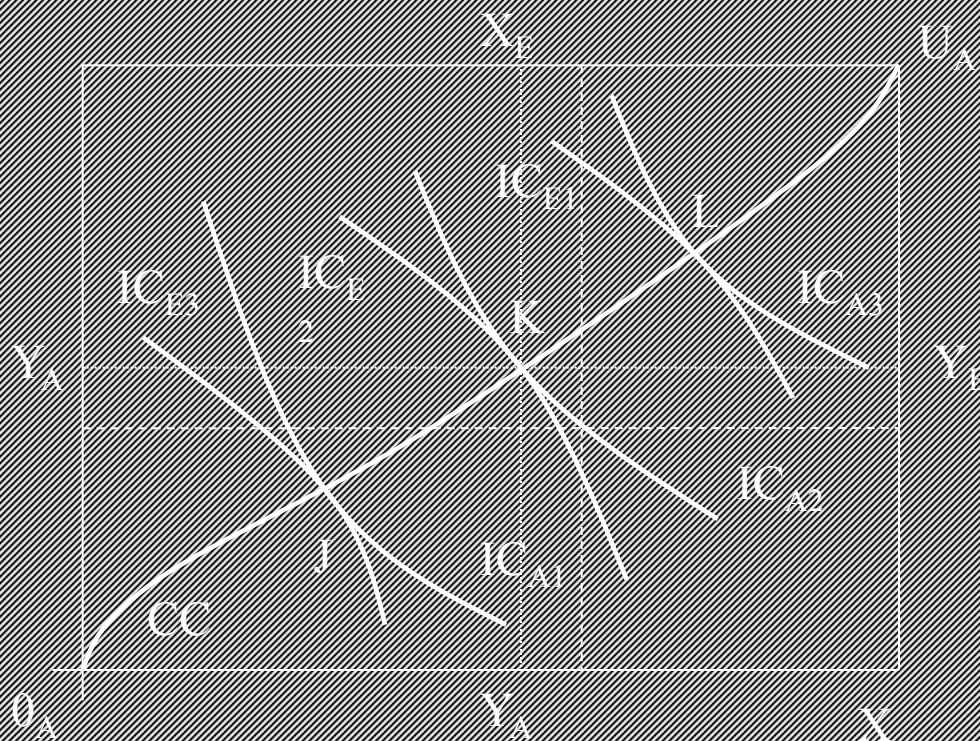
$$MRS = P_X/P_Y$$

Cenový systém a všeobecná rovnováha

- Všeobecná rovnováha nastává v okamžiku, kdy se spotřebitelé i výrobci setkávají se stejnými cenami a přijímají je. Firmy vyrovnávají relativní ceny s poměrem mezních produktů a spotřebitelé vyrovnávají relativní ceny s relativním mezním užitekem obou produktů.
- V rovnovážném bodě tedy platí, že relativní mezní náklady = P_X/P_Y = relativní mezní užitek

$$MRPT = P_X/P_Y = MRS$$

Efektivnost a spravedlnost

- Možnost volby mezi různými efektivními alokacemi produktů vede k tomu, že někteří spotřebitelé budou preferovat jinou alokaci než druzí, např. L a J

Efektivnost a spravedlnost

- Aby bylo možné zjistit, která situace je pro společnost výhodnější, je nutné provést určité srovnání mezi spotřebiteli. Pro takovou volbu neexistuje universálně přijatelné kritérium.
- Daná alokace může být označena za:
  - **ekonomicky efektivní** – když není možné přerozdělení, které by někomu polepšilo, aniž by poškodilo kohokoli jiného.
  - **spravedlivou** – když je spojena se společensky žádoucím rozdělováním příjmů a bohatství.

Konflikt mezi efektivností a spravedlností

~~Společenský blahobyť (Social Welfare)~~ je určován celou řadou faktorů, které určují uspokojení členů společnosti. Zahnuje celkové množství výrobků a služeb, způsob, kterým jsou rozdělovány, dále zdraví společnosti, množství volného času, znečištění živ. prostředí apod.

- Pro dosažení jisté úrovně společenského blahobytu má smysl akceptovat určitou neefektivnost.
  - Jestliže je optimální alokace nedosažitelná, může být společenským zájmem vybrat neefektivní alokaci vstupů. V takovém případě to, co je obětováno z pohledu efektivnosti, je kompenzováno (ve smyslu společenského blahobytu) zvýšením spravedlnosti.

• PRO DNEŠEK VŠE... DĚKUJI ZA POZORNOST